

**Oyuncak ve Oyun Oynamanın Çocuk Gelişimine Etkisi / The Effect of Toys And Playing on Child
Development**

Büşra POLAT¹; Dr. Mustafa KARA^{2*}

¹ Lisans öğrencisi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, busrapolat020@gmail.com

^{2*} Öğr. Gör. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, mustafakara@ksu.edu.tr

**Geliş Tarihi / Received: 28/12/2022, Kabul Tarihi / Accepted: 30/04/2023 Yayınlanma Tarihi/ Publication
Date: 30/04/2023**

Atıf/ Reference: POLAT, B; KARA, M. (2023). Oyuncak ve oyun oynamanın çocuk gelişimine etkisi, Kastamonu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi (KÜSBFD), 2 (1), s 1-10.

Özet: Oyun ve gelişim her yaş dönemi için farklılık gösteren ve ömür boyu devam eden bir süreçtir. Oyun ve oyuncak, çocuklar için iletişim, öğrenme, vakit geçirme, gelişimi destekleyici bir araçtır. Oyun ve oyuncak her yaş döneminin krizlerini rahatça atlatabilmek ve kalıcı hasar bırakmadan geçirebilmek için kullanılacak en ideal araçtır. Sağlık problemleri olan çocukların biriken stres ve kaygı yönetimini, duygusal krizlerini aktarabilme ve atlatabilmesine yardımcı bir faaliyettir. Yetişkinler ile çocuk arasındaki iletişim kanalı olarak işlev görmektedir. Yetişkinlerin dünyasını rahatça anlayabilme ve taklit edebilmesine, yetişkinliğe hazırlanma yollarından biridir. Oyun ve oyuncak, davranış modellemesine, toplumsal ve ahlaki kuralları benimseyebilmesine, aidiyet duygusuna, duygularını ifade edebilmesine, düşüncelerini ifade edebilmesine vb. durumlara yardımcı bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Çocukların öğrenmeye en açık oldukları dönemde oyun ve oyuncak ile birçok beceriyi kolayca öğrenebilmektedirler. Oyun en iyi öğrenme aracı ve en kolay öğretme aracıdır.

Anahtar Kelimeler: *Çocuk, Hemşirelik, Oyun, Oyuncak*

Abstract: Game and development is a lifelong process that differs for each age period. Games and toys are tools that support communication, learning, spending time and development for children. Games and toys are the most ideal tools that can be used to overcome the crises of every age period easily and to pass them without leaving any permanent damage. It is an activity that helps children with health problems to manage accumulated stress and anxiety, to transfer and overcome their emotional crises. It functions as a communication channel between adults and children. It is one of the ways to be able to understand and imitate the adult world easily and to prepare for adulthood. Games and toys are considered as an element that helps them model behavior, adopt social and moral rules, feel belonging, express their feelings, express their thoughts, etc. In the period when children are most open to learning, they can easily learn many skills with games and toys. The game is the best learning tool and the easiest teaching tool.

Keywords: *Children, Game, Nursing, Toy*

1. Giriş

Oyun, insanlığın doğuşu ve gelişimi kadar eski ve o zamandan itibaren sürüp gelmekte olan etkinliklerdendir (Koçyiğit ve diğerleri, 2007). Oyun gelişimi destekleyen en önemli etkinliklerden birisidir ve oyuncak ise bu etkinliğin önemli bir parçasıdır. Oyun sadece çocukluk çağını kapsayan bir etkinlik olarak düşünülmemelidir. Çocukların, gençlerin, yetişkinliklerin ve hatta yaşlıların dahi oyun oynamaya ihtiyaçları vardır. Oyun insanların bedensel ve zihinsel gelişimine katkıda bulunur. Her oyunun kuralları vardır. Oyun oynamanın kuralları ile birlikte çocuğun zekâsını, sosyal becerisini geliştiren bir araç olarak tanımlanabilmektedir (Özer ve diğerleri, 2006). Oyun denilince akla ilk gelen yaş grubu, çocuklardır. Oyun ve çocuk kelimesi ayrılmaz bir kelime bütünü olarak ele alınabilir. Oyun, çocuğun kendisine özgür bir ortam oluşturduğu, duygularını geliştirdiği belirli kuralları olan veya olmayan, deneyimsel öğrenme ile kendi kendine öğrenme imkânı sağlayan mutluluk, heyecan, coşku gibi duygularını barındıran bir aktivitedir. Oyun çocuğun eğlenme aracıdır. Eğlenme aracı olarak öğretici bir etkisi de bulunmaktadır. Çocuğun fiziksel ve psikolojik gelişimini etkilemektedir ve kendi içinde dönemlere ayrılmaktadır. Her yaş döneminin fiziksel ve psikolojik gelişime etkileri farklıdır. Erikson'a göre ise oyun oynama; çocuğun zihinsel gelişimine dair bilgiler verdiği ve her gelişim döneminde farklılık gösterdiği vurgulanmaktadır (Koçyiğit ve diğerleri, 2007). Bunların içinde en yaygın olanı ise çocukların sembol kullanarak oynadıkları sembolik oyunlardır.

Çocuklar, yer, mekân ve zaman ayırt etmeksizin günün her vaktinde oyun oynamak isterler. Beden ve zihin yorgunluğunu bilemedikleri için sürekli oynayabilirler. Bakım veren kişiler çocuk oyunlarını sadece eğlenceli vakit geçirme, boş zamanı değerlendirme ve çocuğun ebeveynine vakit yaratması adına oynanan bir etkinlik olarak görmektedir fakat oyun çocuk için çok önem verilen ve odaklanarak yapılan bir aktivitedir (Ayan ve Memiş, 2012). Bunun yanı sıra çocuğun ileriki hayatında kendisini tanıması, anlaması ve ifade edebilmesi açısından en etkili yol olduğu bilinmektedir. Çocuğun dış dünyaya adapte olmasını kolaylaştıran, bulunduğu ortamı keşfetmesine yardımcı olan, insan ilişkilerini, yardımlaşmayı, sosyalleşmeyi, paylaşma duygusunu geliştiren, fiziksel ve motor, zihinsel ve duygusal gelişim alanlarında da oyunun etkisinden bahsetmek mümkündür. Oyun çocuk için doğal olarak elde edilen bir doyum aracıdır (Özer ve diğerleri, 2006). Erikson oyunun çocuklar için geçmiş, gelecek ve şimdiki zaman için deneyimlerini yeniden modellemek için imkan sağladığını belirtmiştir. Erikson, Piaget, Smilansky, Vygotsky gibi önemli kuramcılar oyunun içeriğine göre çeşitli sınıflandırmalar geliştirmişlerdir (Kargı, 2007). Piaget, Bruner ve Vygotsky gibi gelişim kuramcıları bilişsel gelişimin gerçekleşmesinde kalıtsallığın yanı sıra çevrenin de çok önemli düzeyde olduğunu belirtmişlerdir (Türkoğlu ve Uslu, 2016). Çocuğun gelişimi destekleyen unsurlardan birisi de oyuncaktır. Her yaşa ve her ihtiyaca yönelik hazırlanan oyuncakların çocuk gelişimine faydalı olduğu bilinmektedir. Bu çalışmada oyunun ve oyuncakların çocuk eğitime, davranışlarına ve sağlığına, psiko-motor gelişimine, bilişsel gelişimine, duygusal gelişimine, sosyal gelişimine, dil gelişimine ve kişilik

gelişimine yararlarından bahsedilmiştir ve oyunun, oyuncağın çocuğun gelişimine katkılarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Oyunun ve oyuncağın önemli olduğu ve oyun oynamanın temel bir hak olduğu vurgulanmıştır.

2. Oyun Oynamanın Önemi

Çocukların kendi dünyasına özel iletişim ve davranış kalıpları bulunmaktadır. Bu kalıplar, çocukların dünyasını anlayabilmek için oynadıkları oyuna, oyuncağa ve arkadaşlık ilişkilerine bakmak bizlere bilgi vermektedir. Çocuk oyun oynarken fark etmeden düşüncelerini dile getirmekte veya davranışa dökmektedir (Egemen ve diğerleri, 2006). Bu durumun en önemli sebebi oyun ve oyuncaklardır. Her çocuğun kendi dünyasına has olan oyuncağı ve her bir oyuncağın simgesi vardır. Bu simgesel eşleştirmeler onların dünyasını anlamamız için önemlidir. Örneğin; evde şiddete maruz kalan bir çocuğun oyuncak bebeklerini dövmesi, köpek tarafından korkmuş bir çocuğun oyuncak köpek ile oynamaması veya oyuncak köpeği atması, fırlatması, zarar vermesi gibi davranışlar bizlere yaşadıkları, düşündükleri hakkında ipuçları vermektedir. Çocuğun dile getiremediği olaylar veya anlamlandıramadığı duyguları anlayabilmek adına yetkili kişiler tarafından gözlem yapılarak çocuğa uygun müdahalelerde bulunulabilir. Bu durum pek çok psikolojik, bedensel, ruhsal sorunların önüne geçmektedir. Oyun vücudun geriliminin ve duygusal baskının azalmasına yardımcı olmaktadır, fizyolojik, psikolojik zararların imgesel ve düşsel dönüşümünü sağlamaktadır (Kargı, 2007).

Çocuk ile bakım veren kişi arasındaki bağ, beraber vakit geçirdikçe güçlendirmektedir. Böylelikle oyun ve oyuncaklar aracılığıyla aldığımız mesajlar çocuk ile bakım veren kişi arasındaki iletişimi güçlendirmektedir. Sonuç olarak çocuğun bakımını üstlenen her birey için oyun oynama bir iletişim aracı sayılmaktadır. Bunun yanında çocukla beraber geçirilen oyun zamanları çocuğa günlük hayatta gerekli olabilecek becerileri geliştirme ve bununla birlikte bazı temizlik, kural, davranış alışkanlıkları kazandırma olanağı da sağlamaktadır. Oyun oynama çocuğun stresle başa çıkmasına yardımcı olmaktadır. Örneğin; çocuğun iğne korkusu doktor ve hasta oyunu ile kaygının yarattığı duygusal baskıyı ve gösterebileceği aşırı tepkileri azaltmada etkili olduğu savunulmaktadır. Çocuğun fiziksel aktiviteleri, atlama, sıçrama, sürünme, zıplama, gibi hareketleri yapması onun birçok sağlık sistemini düzenli çalışmasını sağlamaktadır (Ünal, 2009). Oyun ile çocuk grup ile hareket etme, ait olma, rekabet, başarı, sevinç, hüznün, yenilgi ve kazanma vb. duyguları bir arada yaşayabilmektedir. Çocuğun oyun oynayarak doğrudan veya dolaylı olarak maruz kaldığı bu duyguları davranışa dönüştürmesi çok kolay olacaktır (Egemen ve diğerleri, 2006). Dünyadaki bütün çocuklar için ortak olan görüşlerden birisi çocukların oyuna olan ihtiyacı ve ilgisidir (Gözalan ve Koçak, 2014). Oyun oynamak; beslenme, barınma, eğitim, sağlık, vatandaşlık gibi temel haklardan birisidir. Çocuk Hakları Sözleşmesinin 31. maddesinde sağlanan oyun hakkı; ‘‘Taraflar Devletler, çocuğun dinlenme ve boş zamanlarını değerlendirme, çocuğun yaşına uygun oyun ve eğlence etkinliklerine katılma, kültürel yaşama ve sanata özgürce katılma hakkını tanır.’’ şeklindedir. Çocuk Oyun Hakları Malta Deklarasyonunda bahsedilen

konulardan biri olan oyun oynama hakkı her çocuğun gelişimini desteklediğine ve hayati önemi olduğuna dair görüşler dile getirilmiştir (Ünal, 2009). Çocukların oyun ile gelişimi arasındaki ilişkilere bakıldığında Piaget'in oyun kuramı ön plana çıkmaktadır. Piaget çocuk için oyunun çok önemli olduğunu, oyunun kendiliğinden ortaya çıktığını hatta zevk için yapıldığını belirtmiştir (Sutton-Smith, 1983).

3. Çocuk Gelişiminde Oyunun Etkileri

Gelişim, organizmanın dokularının yapısında başlayan erişkinliğe kadar süren fonksiyonel değişimlerdir. Gelişim mental, motor ve psikolojik olgunlaşmayı sağlayan, bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden belirli bir çerçevesi olan son aşamayı tamamlayıncaya kadar sürekli ilerleme kaydeden varyasyondur. Oyun, çocuklara birden fazla duygu yaşatan, kendinin farkına varmasını sağlayan, kendi benliğinin dışı vurumunu sağlayan etkinliklerdendir. Bunun yanı sıra fiziksel, duygusal, bedensel, sosyal ve psikolojik gelişimi içinde oldukça faydalıdır. Çocuğun sağlıklı bir şekilde gelişimini tamamlaması ve büyümesi için beslenme, sevgi, barınma ve bakımın gerekli olduğu kadar oyunun da bu gelişimin bir parçası olduğu yadsınamaz bir gerçektir (Koçyiğit ve diğerleri, 2007).

3.1. Oyun Oynamanın Çocuğun Fiziksel ve Motor Gelişimine Katkısı

Çocuğun anatomik yapısı itibariyle çocukluk çağı gelişim dönemlerindeki ilk seneler fiziksel gelişimin en hızlı olduğu çocuğun yeni öğrendiği hareketleri ısrarla tekrar ettiği yıllardır. Çocuğun oyun oynadığı zamanlar tüm dikkatini ve uzuvlarını kullandığı en verimli vakitler olarak nitelendirilebilir. Hoplayan, zıplayan, koşan, tırmanan, atlama ve sıçrama gibi kuvvet gerektiren oyunlarda kas yapılarının gelişimini hızlandırmaktadır. Çocuğun gelişiminin ileriki yıllarında kuvvet gerektiren oyunlarda sistemlerin gelişmesine bağlı olarak kan dolaşımı, solunum sayısı, kanın taşınması hızlanır ve çocuğun sistemi ihtiyaç duyduğu besine, oksijene, vitaminlere çok fazla sayıda ulaşmış olur (Özer ve diğerleri, 2006). Fiziksel gelişimi destekleyen oyunlar çocuğun küçük motor becerilerini, büyük motor becerilerini, iskelet ve kas sistemini, kan dolaşım sistemini, sindirim sistemini, dolaşım sistemini de olumlu yöne etkilemektedir. Hareket gerektiren oyunlar sayesinde çocuğun fiziksel becerilerinde gelişme görülmektedir (Uskan ve Bozkuş, 2019). Çocukların oynadıkları oyuncaklar çocukların el-göz koordinasyonlarını geliştirir ve büyük ve küçük kasların gelişmesi üzerinde olumlu etkiye sahiptir (Onur ve Sadioğlu, 2012).

3.2. Oyun oynamanın çocuğun duygusal gelişimine katkısı

Çocuğun ilk duygusal bağı anne karnında başlamaktadır. İlk doğduğu andan itibaren anne ile bağ kurmaya devam etmektedir. Baba ile duygusal iletişim bebek doğduğu andan itibaren bağ oluşmaktadır. Çocukluğun ilk yıllarında bakım veren kişiler ve akrabalar dışında yeni arkadaşlıklar, oyunlar, oyuncaklar, maddi ve manevi tüm nesnelere kurulabilecek duygusal bağ çocuk için elzem olan

bir gereksinimdir. Çocuğun gerekli olan duyguları tanıması için dış çevreye de ihtiyacı vardır. Çocuğun dış dünyayı tanımaya ve uyum sağlamaya başlama süreci oyunla başlamakta ve gelişmektedir (Kayte ve Durualp, 2014). Oyun ile gelecek hayatına zemin hazırlayan çocuklar oyun içerisinde bazı zamanlar kazanma bazı zamanlar ise kaybetme duygusu yaşarlar. Kazanma ile beraber sevinç duygusunu yaşayan çocuk bu duyguyu bir daha yaşamak için her bir oyuna daha sağlam başlamayı, kaybeden çocuk üzüntü duygusundan sonra daha hırslı bir şekilde başlamayı öğrenmektedir. Bu mücadele onları ileri ki yaşamlarında hayata hazırlamaktadır. Bu oyunların ana işlevlerinden bahsedecek olursak çocuktaki stres, kararsızlık, anksiyete duygularını azaltır ve gözlenebilir sözel ve sözel olmayan davranışların dışı vurumunu sağlar. Çocuğun dış dünyaya adapte olmasını, gelecek dünyaya hazırlanmasına katkıda bulunur (Pehlivan, 2016). Pek çok yerde oyunun etkisi kullanılabilir. Ev, okul, hastane vb. ortamlar bunlardan birisidir. Vygotsky, oyunun çocuğun kişilik gelişiminde önemli yeri olduğunu ve benlik kontrolünde çocuğun hayatında önemli yer kapladığını belirtmiştir (Kargı, 2007). Koçyiğit ve arkadaşları yaptıkları çalışmada oyunun, çocuğun olumsuz duyguları var ise bundan da kurtulmasına yardımcı olduğunu belirtmişlerdir (Koçyiğit ve arkadaşları, 2007).

3.3. Oyun oynamanın çocuğun dil gelişimine katkısı

Dil, insanların kendini ifade edebilmesini sağlayan organdır. Çocuğun dil gelişiminin 1 yaşından itibaren gelişmeye başladığı öne sürülmektedir. Çocuğun dil gelişimi anne karnında başlamaktadır. Çocuklar öğrendiklerini ise ayırt etmeye 6. ayında başlamaktadırlar. Öğrendiklerini dile getirmeye 1 yaşından itibaren yapabilmektedirler. Bakım veren kişiler tarafından dil gelişimi desteklenmelidir. Dil gelişimi öğrenmeyi kolaylaştırır. Çocukluk yıllarının en önemli öğrenme aracı ise akranları ile oyun oynamaktır. Oyun çocuğu yetişkin hayata hazırlayan en uygun yoldur. Oyun ile insan ilişkileri, yardımlaşma, konuşma, bilgi edinme, deneyim kazanma, psikomotor gelişim, duygusal ve sosyal gelişim etkilendiği gibi zihin ve dil gelişimi de etkilenir (Ayan ve Memiş, 2012).

Oyun oynama, çocuğun kendini ifade edebilmesine, öğrendiklerini aktarabilmesine, yaşayıp deneyimlediklerini iletebilmesine ve çocuğun söyleyemediği durumların anlaşılabilmesine yardımcı olmaktadır. Çocuğun oyun esnasında kullandığı sözel ifadeler çocuğun ifade edemediği durumların yansıması olabilmektedir. Bu durum da çocuğun kendisini anlatması için ipucu olabilir. Egemen, Yılmaz ve Akil yaptıkları çalışmada ebeveynlerin çocuklarının oyun arkadaşları olmalarının çocuğun dil gelişiminde olumlu katkılar sağladığını belirtmiştir (Egemen ve diğerleri, 2004).

3.4. Oyun oynamanın çocuğun bilişsel gelişimine katkısı

Çocuğun anlama, araştırma, tanıma, problem çözme, karşılaştırma, değerlendirme, analiz etme, sentezleme gibi zihinsel kabiliyet gerektiren işlevleri oyun oynama esnasında farkında olmadan yapmaktadır. İşte çocuk gerekli olan bu davranışları, bilgi ve becerileri oyun sayesinde kendiliğinden öğrenir (Uskan ve Bozkuş, 2019). Örneğin; kum ile oynayan çocuk kovanın içine alabildiği kadar

kumu koyduktan sonra daha fazlasını koyamayacağını deneme yanılma yöntemiyle değerlendirip analiz etmektedir. Her seferinde denese bile kumların döküldüğünü daha fazla kum alamayacağını anlamaktadır. Çocuğun mantık yürütme becerisi gelişmektedir. Oyun esnasında bu ve benzeri problemlerle karşılaşan çocuk problemleri çözmeye çalışacaktır. İleriki hayatındaki problemlerin çözümüne temel hazırlamaktadır. Oyunda oynanan araç gereçler, oyun kuralları, oyunun ilkeleri ve oyunun oynanışı çocuğu sürekli yeni bilgiler öğrenmeye yöneltir (Ellialtıoğlu, 2005). Çocuğun bilişsel gelişimi için çevre çok önemliken, çevrenin de çocuk için en etkileyici etkenlerinden birisi oyundur. Oyun yoluyla çocuk çevresini ve dünyayı keşfederken bilgi edinir ve merak eder. Bu şekilde de mantık yürüterek bilişsel gelişimine katkıda bulunur (Bekmezci ve Özkan, 2015). Türkoğlu ve Uslu yaptıkları çalışmada oyun temelli eğitimin bilişsel gelişimde etkili olduğunu ve bu etkinin de kalıcı olduğunu tespit etmişlerdir (Türkoğlu ve Uslu, 2016).

3.5. Oyuncak ve oyun oynamanın çocuğun sosyal gelişimine katkısı

Sosyalleşme, insanların birbiriyle iletişimi ve davranış biçimleri, içinde bulunduğu kültürü öğrenmesi ve ömür boyu devam eden gelişim sürecidir. Çocuk için en önemli gelişim aracı sevgidir ve sevgiden sonra onu besleyen ikinci ruhsal besin sosyal gelişimdir (Hazar, 1996). Oyun ve oyuncağın çocuğun sosyal gelişimine doğrudan ya da dolaylı olarak katkıları vardır. Çocuk oyun sayesinde kişilerarası ilişkilerini kurmakta ve geliştirmekte, konuşma becerilerini geliştirmekte ve sosyal etkileşimlerini de artırmaktadır (Karakaya, 2011). Konur'un yaptığı çalışmada oyun ve oyuncağın çocuğun girişken bir birey olması, problemleri hızlı çözmesi ve çevresiyle olan iletişiminin daha iyi olması için etkili olduğu belirtilmiştir (Konur, 2007). Akgün ve Yeşilyaprak yaptığı çalışmada oyunun anne-çocuk, Kuzucu ise oyunun baba ile çocuk ilişkilerinde olumlu yönde katkıda bulunduğunu belirtmiştir (Akgün ve Yeşilyaprak, 2010) (Kuzucu, 2011). Sormaz ve Yüksel, çocuğun oyun oynayarak büyümesinin ebeveyn-çocuk ilişkilerinde olumlu katkı sağlayacağını belirtmeleriyle birlikte psikososyal gelişimlerini de olumlu etkileyeceğini belirtmişlerdir (Sormaz ve Yüksel, 2012). Ogelman ve arkadaşları oyun ve oyuncakların aile ile çocuk arasında iyi bir iletişim için aracı olduğunu belirtmiştir (Ogelman ve arkadaşları, 2019). Woolf yapmış olduğu çalışmada oyun ile desteklenerek uygulanan sosyo-duygusal beceri geliştirme programının çocuklarda duygudaşlık, özdenetim, öfke kontrolü, ilişkilerdeki sosyal beceri geliştirme gibi konularda olumlu etki gösterdiği belirtilmiştir (Woolf, 2013).

Çocuğun bakım veren kişilerden, kardeşlerinden, akrabalarından, yaşlılarından bazı davranışları modelleyebilmektedir. Özellikle yaşlılarıyla oyun oynayabilen çocuk çeşitli davranışları kolaylıkla öğrenebilmektedir. Öğrendiği davranışlarla yaşadığı topluma, toplumun kurallarına ve topluma ait olmayı da beraberinde öğrenmektedir. Grupla birlikte oyun oynayan çocuk gruba ait olma hissine sahip olur. Paylaşmayı, hak ve özgürlüklerini, saygı göstermeyi, korumayı, arkadaşlık kurmayı, kendi cinsel

kimliğini anlamayı, iş birliği yapmayı, birlikte çalışabilmeyi oyun oynayarak benimser. Buna ek olarak doğruyu-yanlışı, iyiyi-kötüyü, ahlaki açıdan yapılması gerekenleri öğrenmektedir.

4. Çocuk Gelişiminde Oyunağın Etkileri

Oyun, çocuğun her türlü gelişimi için önemli bir aktivitedir. Oyuncak ise bu aktivitenin önemli bir aracıdır. Oyuncak çocukların birçok duyu organını bir arada kullanmasına yardımcı ve gelişiminde etkilidir (Bekmezci ve Özkan, 2015). Çocukların birçok oyuncak çeşidini amacına uygun şekilde kullanmasının fiziksel, sosyal, bilişsel, duygusal, dil gelişimine önemli etkisinin olduğu bilinmektedir. Oyuncaklar ile oynayan çocukların oynamayan çocuklara göre algı kabiliyetleri, dikkat süreleri, konsantrasyonu sürdürme yetenekleri, görsel algı yeteneklerinin daha gelişmiş olduğu belirtilmiştir (Akaroğlu ve Özkan, 2015). Oyuncak seçimi çocuk ile ilgili bilgiler verebilmektedir. Oyuncak çeşitleri ve özellikleri her yaş grubu çocuk için farklılık gösterecektir. Çocuğun gelişim dönemlerine uygun oyuncak seçimleri özellikle etkili olacaktır. Örneğin; 1 yaşındaki çocuğun kelime haznesinin artmasına yardımcı oyuncak ve araç gereçler ile desteklenerek gelişimine katkıda bulunulabilir. 2-3 yaş aralığında alacağı tuvalet eğitime yönelik oyuncak ile verilecek eğitimin öğrenilmesi eğlenceli hale gelecek ve kolaylaşacaktır. Seçilen oyuncakların çocuğun yaşına, yaşam biçimine, değerlerine, ilgisine ve becerisine yönelik olmalıdır. Çocuğun yaşadığı kültüre uygun oyuncaklara ihtiyacı vardır. Kendi değerlerine uygun oyuncaklar ile oynayan çocuk ve ebeveyn arasındaki ilişki daha olumlu bir şekilde etkilenmektedir (Egemen ve diğerleri, 2004). Cerrahi işlem öncesi gibi çocukta kaygı ve anksiyete yaratabilecek durumlarda oyuncakları ile vakit geçiren çocukların stres ve kaygı düzeyinin azaldığı gözlemlenmiştir (Ghabeli, 2014). Arslan ve Dilci oyuncakların çocuğun bilişsel gelişiminde önemli olduğunu aynı zamanda oyunun çocuğun hayatını kolaylaştırıcı etkilerinin olduğunu belirtmişlerdir (Arslan ve Dilci, 2017).

5. Oyun ve oyunağın hemşirelik bakımında yeri

Büyüme ve gelişme çağındaki çocuklar yaşamları süresince bazı hastalıklar ile mücadele etmek zorunda kalabilmektedir. Hastaneye yatan aileler ve çocukların stresli bir dönemden geçtiklerini ve bu dönemde en çok etkilenen bireylerin çocuklar oldukları bir gerçektir. Bu dönemde ailelerin ve hemşirelerin önemli bakım amaçlarından bir diğeri de tedavi altında olan çocukların stresini, korkusunu azaltmaktır. Terapötik oyun ile hastalık ve hastaneye yatış sürecinin çocuk üzerinde psikolojik travma yaratma etkisi azaltılmış olacaktır (Yayan ve Zengin, 2018). Hemşirenin terapötik oyunda yer alması bakım verdiği çocuk ile arasındaki güven duygusunu oluşturur. Oyun çocuğun değer verdiği bir etkinliktir ve bu etkinliği güvendiği insanlarla birlikte gerçekleştirmesi kendisini daha güvende hissettirecek ve bakım veren hemşireye duygu, düşünce ve korkularını paylaşmasını kolaylaştıracaktır. Çocuğun duygu ve düşüncesini öğrenen hemşire, hemşirelik tanı ve girişimlerini daha etkin bir şekilde koyup uygulama imkânı bulacaktır. Kaygı düzeyi yüksek olan çocuk hastaya bakım ve tedavi uygulamadan önce stresini

azaltıcı bir konuşma ve yapılacak tedavinin oyuncakları üzerinde canlandırılması yapılabilir (Ocakcı ve Yigen, 2004).

6. Sonuç

Oyun her yaş grubunun oynayabileceği kurallı, kuralsız, bireysel, grupla, büyük, küçük demeden katılabileceği etkinlikler bütünü olarak tanımlanabilmektedir. Oyun, çocuk için en önemli etkinlik ve gelişim aracıdır. İstendik ve olumlu davranışlara sahip olabilen çağımızın ihtiyacı olan insan özelliklerine ulaşabilmek için erken dönemin önemli olduğu dikkate alınarak oyunu aktif bir şekilde kullanmak önem teşkil etmektedir (Güven, 2018). Oyun, gelişim dönemlerinin sadece birine odaklı veya hepsini bir arada geliştirebilme fırsatı sağlayan, dikkat süresini arttıran, öğrenmeyi eğlenceli hale getiren, birçok duyguyu bir arada yaşatabilen aynı zamanda destekleyici etmendir. Çocuk gelişimini etkileyen tüm etmenler sıralandığında oyun oynama eylemi en önemli faktörlerden birisidir. Oyun çocuk için sevgi ihtiyacı, barınma ihtiyacı, beslenme ihtiyacı kadar gereklidir. Hukuken bakıldığında oyun oynama hakkı çocuğun en temel hakları arasında yer almaktadır. Bakım veren kişilerin çocuklarına oyun oynama alanı, zamanı ve materyalleri sağlamaları gerekmektedir. Bakım veren kişilerinde çocukla birlikte oyun oynaması çocuğun gelişimini için destekleyici bir unsurdur. Oyunlarda kişiler, meslek grupları, sanatçılar, vb. davranışlarını taklit etmek çocukları toplumsal yaşama dair deneyim elde etmelerini sağlamaktadır. Örneğin; 6 yaşında ki bir çocuklar evcilik oyunu oynayarak ebeveynlik rolünü deneyimleme fırsatı bulur ve ileriki yaşam için kendini hazırlar. Oyun oynamanın vücudun tüm gelişim alanlarına faydası bulunmaktadır. Yetişkinler için çocukların dünyasını anlamaya yardımcı faktörlerden birisidir. Oyun çocukların bilişsel, öz bakım, motor becerileri, sosyal ve dil gelişimlerini olumlu yönde etkilediği, ebeveynlere göre oyun çocuk gelişiminde önemli olduğu, oyunun çocuk gelişimine önemli katkısının olduğu belirtilmektedir (Kayte ve Durualp, 2014). Çocukların öğrenmeye ve gelişmeye açık olduğu, model almanın en aktif olduğu, davranışların şekillendiği, gelişimin en hızlı olduğu dönemde en ihtiyaç duyulan oyun oynama etkinliği bakım veren kişilerce desteklendiği vakit çocuğun alacağı verim daha fazla olacaktır. Oyunun çocuk gelişiminde ki önemi hayati bir eylem olarak var olmaya devam edecektir. Oyunun çocuklarda ağrı, anksiyete, kaygı gibi negatif duygu durumunu azalttığı, ağrı ve anksiyetesi olan çocukların ve ebeveynlerinin terapötik oyun hizmetlerinden yararlandığında memnuniyetlerinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir (Yayan ve Zengin, 2018). Oyuna en çok ihtiyaç duyulan alanlardan birisi de hastanelerdir. Çocuğun alıştığı ortamdaki, insanlardan uzaklaşıp hastalığına, hastaneye ve hastanedeki personellere alışması zaman almaktadır. Bu durum tedaviyi olumsuz yönde etkileyici faktör olduğu düşünülmektedir. Çocukların hastalandıkları zaman hastalıkları ile mücadelenin zorluğu ve oyun alanlarını kısıtlayıcı durumlar olduğu vakit anksiyetelerinin arttığı gözlenmektedir. Bu durum aileleri, hastane personellerini en çokta çocukları olumsuz yönde etkilediği bilinmektedir. Çocuk sağlığı hemşireliği ile beraber bakım ve tedavi altındaki çocuğun oyun ve tedavi hizmetleri birleştirilirse tedaviye uyum ve hastaneye alışma süreci daha kısa olmaktadır (Koç ve Yumru, 2019). Çocuk sağlığı

hemşiresinin oyun türleri hakkında gerekli bilgiye sahip olması ve uygulayabilmesi çocuğun sağlığına önemli ölçüde katkı sağlamaktadır (Avan ve diğerleri, 2020). Hastanelerde çocukların vakit geçirebileceği oyun sahalarının açılması ve bu sahaların ulaşılabilir olmasının çocuk sağlığına faydası olabileceği düşünülmektedir (Carvalho ve diğerleri, 2015). Her yaş grubuna uygun oyuncakların ve materyallerin sağlanması gerekmektedir.

Bildiriler: Yazar herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemiştir. Herhangi bir kurumdan mali destek alınmamıştır. Herhangi bir kongre / sempozyum vb.de sözlü / yazılı bildiri olarak sunulmamıştır. Tez çalışmasından üretilmemiştir. Derleme makale olduğu için etik kurul izni alınmamıştır. Yazar katkıları” Fikir: BP, MK, Tasarım: MK, Denetleme: MK, Literatür taraması: BP, MK, Yazı Yazan: MK, Eleştirel İnceleme: MK”.

Kaynaklar

- Akaroğlu, E.G., & Dereli, E. (2012). Okul öncesi çocukların görsel algı eğitimlerine yönelik geliştirilmiş eğitici oyuncakların çocukların görsel algılarına etkisi, *Zeitschrift für die welt der Türken/journal of world of Turks*, 4(1), 201-222.
- Akgün, E., & Yeşilyaprak, N. (2010). Anne çocuk ilişkisini oyunla geliştirme eğitim programının etkililiği, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2, 123-147.
- Avan, H., Koç, E.T., & Vural, B. (2020). Çocukla Terapötik İletişim ve Oyun. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(2), 62-9.
- Ayan, S. & Memiş, A.U., (2012). Erken çocukluk döneminde oyun. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 14(2), 143-149.
- Bekmezci, H., & Özkan, H. (2015). Oyun ve oyuncanın çocuk sağlığına etkisi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları Dergisi*, 5(2), 81-7.
- Carvalho, L., De Vitta, A., De Lima, J.M., & De Vitta, F.C.F. (2015). The act of playing within the hospital context in the vision of the accompanying persons of the hospitalised children. *Journal of Human Growth and Development*, 25(1), 41-9.
- Arslan, A., Dilci, & Dilci, T. (2018). Çocuk oyunlarının çocukların gelişim alanlarına yönelik etkilerinin geçmiş ve günümüz bağlamında incelenmesi (Sivas ili örnekleme), *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 28(1), 47-59
- Egemen, A., Yılmaz, Ö., & Akil, İ. (2004). Oyun, oyuncak ve çocuk. *ADÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 5(2), 39-42.
- Ellialtıoğlu, F.M. (2005). Okul öncesi dönemde oyun ve oyun örnekleri. *Ya-pa Yayınları*, İstanbul, 23.
- Ghabeli, F., Moheb, N., & Nasab, S.D. (2014). Effect of toys and preoperative visit on reducing children's anxiety and their parents before surgery and satisfaction with the treatment process. *Journal of caring sciences*, 3(1), 21.
- Gözalan, E. & Koçak, N., (2014). Oyun temelli dikkat eğitim programının 5-6 yaş çocukların kelime bilgi düzeylerine etkisinin incelenmesi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(11), 115-121.
- Güven, S. (2018). Çocukların oyun tercihleri üzerine bir çalışma. *Electronic Turkish Studies*, 13(27), 795-813.
- Hazar, M. (1996). Beden eğitimi ve sporda oyunla eğitim. *Tubitay Yayınları*. Ankara; 4.
- Karakaya, Z. (2011). Rol oyunlarında sosyal etkileşim ve dilsel gelişim, *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(2), 419-438
- Kargı, E. (2007). Oyun: Çocuklar için hastalıkla baş etme sürecinde güçlü bir psiko-sosyal destek aracı, *Toplum ve Hekim*, 22(5), 364-367.
- Kayte, N., & Durualp, E. (2014). Türkiye’de okul öncesinde oyun ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 110-122.
- Koç, Ş., & Yumru, H. (2019). Türkiye’de çocuk sağlığı hemşireliği uygulamalarında oyun terapisinin kullanımı: Literatür incelemesi. *Pediatric Practice and Research*, 7(Ek), 121-7.
- Koçyiğit, S., Tuğluk, M.N., & Kök, M. (2007). Çocuğun gelişim sürecinde eğitsel bir etkinlik olarak oyun. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 324-342.
- Konur, H. (2007). Okul öncesi dönem çocuklarının oyunları ve ailelerinin bu konudaki tutumları, *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 88-97.
- Kuzucu, Y. (2011). Değişen babalık rolü ve çocuk gelişimine etkisi, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 35, 79-91.
- Ocakcı, A., & Yıgen, E. (2004). Çocuk sağlığı ve hastalıklarında travmatik hemşirelik bakımı. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 20(1), 117-126.
- Ogelman, H.G., Aytaç, P., Erol, A., Erdentuğ, F.G., Yolaç, Ö.A., & Özbilenler M.G. (2019). Anne-Baba ve çocuk görüşleri doğrultusunda oyun, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 65-87

- Onur, S.G., & Sadioğlu Ö. (2012). The Comparison of toy preferences of teacher candidates in first and fourth grades of preschool education. *International Journal of Early Childhood Education Research*, 1, 62-75.
- Özer, A., Gürkan, A.C., & Ramazanoğlu, O. (2006) Oyunun çocuk gelişimi üzerine etkileri. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 54-7.
- Pehlivan, H. (2016). Oyunun gelişim ve öğrenmedeki rolü. *Journal of Human Sciences*, 13(2), 3280-3292.
- Sormaz, F., & Yüksel, H. (2012). Değişen çocukluk, oyun ve oyuncuğun endüstrileşmesi ve tüketim kültürü, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3, 985-1008.
- Sutton-Smith, B. (1983). Piaget, play, and cognition, revisited. İçinde W. F. Overton (Ed.), *The relationship between social and cognitive development*, 229-250
- Uskan, S.B., & Bozkuş, T. (2019). Eğitimde oyunun yeri. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 123-131.
- Ünal, M. (2009). Çocuk gelişiminde oyun alanlarının yeri ve önemi, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 95-110.
- Türkoğlu, B., & Uslu, M. (2016). Oyun temelli bilişsel gelişim programının 60-72 aylık çocukların bilişsel gelişimine etkisi, *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(6), 50-68.
- Woolf, A.M. (2013). Social and emotional aspects of learning: Teaching and learning or playing and becoming. *pastoral care in education. An International Journal of Personal, Social and Emotional Development*, 31(1), 28-42.
- Yayan, E.H., & Zengin, M. (2018). Çocuk kliniklerinde terapötik oyun. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(1), 226-233.